

W końcowej części artykułu Weiß, nawiązując do tytułu swojej pracy, podaje zasadnicze stwierdzenia: „[...] wcześniej czy później będzie istniała tylko jedna kultura na ziemi, bo taka powstać musi. Można będzie ją określić jako ludzką cywilizację albo *regnum hominis*, ponieważ jej idee, wartości i instytucje będą miały źródło w tym, co jest wspólne całej ludzkości [...]. Te «globalne» idee, wartości, techniki i struktury organizacyjne – będące uniwersalnymi nie tylko de facto, ale także de iure – stanowiąc będą dla wszystkich ludzi trwały fundament ogólnoświatowej, pokojowej komunikacji i interakcji, porozumienia i kooperacji [...]” (s. 23). Jednocześnie, wobec tej postępującej kulturowej unifikacji, autor przewiduje zaznaczanie odrębności przez poszczególne społeczeństwa czy jednostki kulturowe. Dlatego też pisze, że istnieją obok siebie dwa rodzaje nowoczesności, które, potrzebując siebie nawzajem, wzajemnie się wyniszczają. Pierwszy z nich to nowoczesność naznaczona przez uniwersalizm egalitaryzmu, wyrażająca się w nauce, gospodarce wolnego rynku i podstawowych prawach moralnych. Drugim rodzajem jest nowoczesność, w której panuje uniwersalizm praw do inności, różnorodności i indywidualności. To, który z tych dwóch rodzajów nowoczesności będzie dominować, ma się okazać w nadchodzących latach.

Prezentowana książka, jak piszą jej redaktorzy, ma się wpisać w transdyscyplinarne teorie dotyczące społeczeństwa, propagowane na Zachodzie bardzo intensywnie, zwłaszcza w ostatnich kilkunastu latach. Wybitni fachowcy na terenie swoich badań, w większości profesorowie socjologii, prezentują najistotniejsze nurty myślowe i najważniejszych teoretyków ostatnich czasów, zgadzając się z nimi lub prowadząc polemikę. Nowatorskie tezy stawiane w książce, jak choćby ta, autorstwa Weissa, o dwóch rodzajach nowoczesności, ubogacą każdą naukową debatę nad obecną kondycją „światowego społeczeństwa”. Publikacja zainteresuje przede wszystkim socjologów, kulturoznawców i teologów, śledzących najnowsze teorie powstające na Zachodzie. Naukowy, miejscami wysoce specjalistyczny język omawianej pozycji nie powinien być jednak przeszkodą ku temu, aby sięgnęli po nią także politolodzy, filozofowie i historycy.

Aleksandra Mazurek
Doktorantka Uniwersytetu Wrocławskiego

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Służba prawdzie, wolności i życiu”, KUL, 15-16.10.2007 r.

Dla uczczenia 20. rocznicy pobytu papieża Jana Pawła II na KUL – w celu odczytania na nowo słów Ojca Świętego, wypowiedzianych do społeczności akademickiej 9 czerwca 1987 r. – w dniach 15-16 października 2007 r. odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Służba prawdzie, wolności i życiu”.

Konferencja została zorganizowana przez Instytut Socjologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Fundację Konrada Adenauera w Polsce. Celem, jaki postawili sobie organizatorzy, było wskazanie na podobieństwa i różnice w interpretacji nauki Jana Pawła II w katolickim środowisku naukowym w Polsce i w Niemczech, a także wypracowanie wspólnego stanowiska w kwestii wykorzystania etyki społecznej Jana Pawła II w procesie tworzenia nowej, zjednoczonej Europy. Dla licznie zgromadzonych przedstawicieli władz Uniwersytetu, pracowników naukowych KUL, duchownych i świeckich absolwentów oraz gości honorowych Konferencja była okazją do refleksji na temat wskazówek na przyszłość, jakie przekazuje dziś Jan Paweł II pracownikom, studentom i przyjaciółom uczelni katolickich dzięki swojej pracy naukowej i dydaktycznej.

Ze względu na dużą liczbę prelegentów oraz na rozległość i różnorodność problematyki badawczej obrady Konferencji odbyły się w czterech sesjach panelowych, na których wygłoszono łącznie 22 referaty, m.in. z zakresu etyki, historii, socjologii, politologii i ekonomii. Pierwszy dzień Konferencji został poświęcony na polsko-niemiecką dyskusję panelową, połączoną z prezentacją książki *Nowy porządek wolności. Etyka społeczna Jana Pawła II – wizja dla zjednoczonej Europy* (red. Ch. Böhr, S. Raabe, Kraków–Warszawa 2007). Drugiego dnia odbyły się trzy sesje panelowe, przedzielone uroczystą mszą św. w kościele akademickim, której przewodniczył JE Abp Józef Życiński, Metropolita Lubelski, Wielki Kanclerz KUL.

Obrady Konferencji rozpoczęły się powitaniem uczestników przez organizatorów Konferencji: prof. dr. hab. Stanisława Wójcika, dyrektora Instytutu Socjologii KUL, i Stephen'a Georga Raabe, Dyrektora Fundacji Konrada Adenauera w Polsce. Prof. S. Wójcik podkreślił, że podczas III pielgrzymki do ojczyzny Jan Paweł II wytyczył nam drogę postępowania na każdy dzień: służbę drugiemu człowiekowi w poczuciu jego podmiotowości i dobroci. Ojciec Święty przekonywał środowisko akademickie, aby łączyć naukę z zasadami religijnymi, służąc prawdzie, wolności i godności osoby ludzkiej, a dyr. S. G. Raabe zwrócił uwagę, iż ze względu na to, że najwyższą wartością jest godność osoby ludzkiej, najważniejszym zadaniem myśli politycznej powinno być przywracanie godności każdemu człowiekowi.

Rozpoczynając niemiecko-polską dyskusję wokół etyki Jana Pawła II, abp J. Życiński wskazał, iż idea zjednoczonej Europy i zjednoczonych Niemiec w ujęciu Jana Pawła II była wizją inspirowaną współpracą i dialogiem. Uważał, że jedna Europa może powstać tylko na bazie jedności ducha, tj. wspólnoty moralnej. Współcześnie potrzeba nam papieskiej wrażliwości na los innych, a także pamięci o godności osoby ludzkiej, która jest nienaruszalna.

Prof. dr. hab. Aniela Dylus (Instytut Politologii UKSW) kontynuowała refleksję abp. Życińskiego, uznając, iż godność osobowa stanowi podstawową ideę gwarantującą porządek w różnych sferach życia. Autorka podkreśliła, iż niebezpieczeństwo przyzwolenia na krzywdę innych wynika z marginalizowania bądź zaciemniania (przeinaczania) zasady godności osobowej. Taka sytuacja ma miejsce zawsze, gdy godność osobistą wynosi się ponad godność osobową albo jedną utożsamia z drugą.

Dr Christoph Böhr (członek Landtagu, b. przewodniczący CDU w Nadrenii-Palatinacie) wskazał, iż fascynacja osobą i nauką Jana Pawła II w Niemczech zwiększyła się po Jego śmierci. Do ludzi dotarło, że u podstaw myśli papieskiej stoi elementarne

pytanie: „Kim jest człowiek?”. Definiując człowieka, Papież odwoływał się do pojęcia godności, zakładając możliwość i konieczność współpracy osób o różnych światopoglądach, w tym także osób niewierzących.

Ks. prof. dr hab. Anton Rauscher SJ (dyrektor Centrum Katolickiej Nauki Społecznej w Mönchengladbach) stwierdził, iż dzięki Papieżowi pytanie o wiarę nabrało żywotności nie tylko w sferze codziennych wyborów, ale także w obszarze nauki. Jan Paweł II pozostawił po sobie wielki dorobek. Jego myślenie systemowe może inspirować przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych.

Ostatni z prelegentów, ks. dr hab. Alfred Wierzbicki (dyrektor Instytutu Jana Pawła II w Lublinie), zauważył, iż Jan Paweł II w kwestii zjednoczeniowej prezentował tzw. myślenie metapolityczne. Europa nie była dla niego konglomeratem interesów, ale rodziną narodów.

W dyskusji oprócz prelegentów wzięli udział: prof. dr hab. Stanisław Wójcik (KUL), który podjął kwestię przyczyn odejścia od personalizmu przez współczesnych intelektualistów; prof. dr hab. Sławomir Partycki (KUL), który podkreślił, że wolność w nowym porządku europejskim – w perspektywie zasad gospodarki wolnorynkowej – musi być wolnością odpowiedzialną; oraz dr hab. Jan Grossfeld, prof. UKSW, który wskazał, iż dialog i zrozumienie drugiego człowieka powinny być poprzedzone wzajemnym przyznaniem się do win i słabości.

Drugi dzień Konferencji rozpoczęły wystąpienia przedstawicieli władz KUL: ks. prof. dr hab. Stanisława Wilka, rektora KUL, i prof. dr hab. Andrzeja Sękowskiego, dziekana Wydziału Nauk Społecznych KUL, którzy podkreślili, iż słowa Jana Pawła II, które stały się tematem Konferencji, zapadły głęboko w serca pracowników i studentów – uczestników spotkania z Ojcem Świętym na dziedzińcu KUL w 1987 r., stanowią nadal przesłanie dla całego Uniwersytetu. Prof. dr hab. S. Wójcik i S. G. Raabe powitali nowych gości (w tym przedstawiciele samorządowych władz lokalnych) i życzyli efektywnych obrad, odwołując się do przebiegu i wniosków z dyskusji panelowej, z pierwszego dnia Konferencji.

Prof. dr Lothar Ross w referacie pt. *Wolność i prawda. Wkład Jana Pawła II w uzasadnienie etyki politycznej demokracji* podjął się analizy współczesnej demokracji w ujęciu Jana Pawła II, wskazując na potrzebę realnego państwa prawa, które wychodzi od godności człowieka. Według autora państwa potrzebują prawdziwej demokracji, tzn. demokracji opartej na wartościach.

Ks. prof. dr hab. Anton Rauscher SJ przedstawił referat pt. *Obrońca człowieka. Jan Paweł II a współczesne spory*, w którym podkreślił, iż Papież od początku swojego pontyfikatu bronił człowieka. Broniąc jego godności, wskazywał na potrzebę godnej pracy. Działalność gospodarcza, społeczna i polityczna w świetle nauki Jana Pawła II powinna gwarantować godność i wolność wszystkich ludzi.

Prof. dr Manfred Spieker, nawiązując do wcześniejszych wystąpień, w swoim referacie pt. *Obrońca państwa prawa. Jan Paweł II i ochrona życia* zauważył, iż wynosząc zasadę niezbywalnej godności osoby ludzkiej, Papież domagał się ochrony życia wszystkich jednostek, zwłaszcza bezbronnych i odrzuconych, ze względu na to, iż warunkuje ona funkcjonowanie realnego państwa prawa.

Ks. prof. dr hab. Franciszek Mazurek (KUL) w referacie pt. *Myśl przewodnia nauczania społecznego Jana Pawła II* wskazał, iż myślą przewodnią nauczania Jana

Pawła II jest człowiek wyposażony w rozum i wolność wewnętrzną – nieodzowne właściwości, stanowiące podstawę jego godności. Godność osoby ludzkiej wyznacza podstawę (źródło), treść i ochronę praw człowieka. Nauczanie społeczne Jana Pawła II ma charakter uniwersalny, gdyż zawiera ogólnoludzkie wartości personalistyczne.

Ks. prof. dr hab. Janusz Mariański (KUL) w wystąpieniu pt. *Wolność jako wartość osobliwa w nauczaniu Jana Pawła II* podkreślił, iż dążenie do wolności jest jedną z głównych sił napędowych ludzkiej historii i jedną z cech wyróżniających naszą epokę. Według Jana Pawła II „wolność jest miarą godności i wielkości człowieka”. Nie jest wartością absolutną, ale powinna łączyć się z odpowiedzialnością, gdyż tylko w takiej wolności człowiek realizuje się najpełniej. Wolność, która niczemu nie jest podporządkowana i niczemu nie chce służyć, czyni się władcą prawdy i stawia się ponad dobrem i złem.

Na zakończenie pierwszej sesji panelowej prof. dr hab. Leon Dyczewski OFMConv (KUL) w referacie pt. *Prawda i wolność drogami rozwoju* zarysował dwa główne uwarunkowania rozwoju według Jana Pawła II: pogłębienie prawdy i pogłębienie wolności. Autor wskazał, iż okres zmian strukturalnych prowadzi do transformacji we wszystkich sferach życia (także na płaszczyźnie wzorów i norm kulturowych), subiektywizmu i indywidualizmu. Wolność interpretowana jest jako samowola, a obiektywna prawda jest poddawana relatywizacji. W efekcie tych procesów zamiast prawdziwego rozwoju i pogłębienia kultury dochodzi do zagrożenia lub zatracenia tożsamości kulturowej.

Rozpoczynając drugą część obrad, dr hab. Jan Mazur OSPPE, prof. KUL, w referacie pt. *Uniwersytet w służbie wyzwalańia człowieczeństwa. Na marginesie jasno-górskiego przemówienia Jana Pawła II do społeczności KUL w 1979 roku* zarysował personalistyczną wizję uniwersytetu. Według autora ma ona charakter uniwersalny, bo obejmuje refleksją wszystkie uniwersytety, których posłannictwo dopełnia misję Kościoła. Droga uniwersytetu jest drogą społeczeństwa ludzkiego, drogą narodu i ludzkości, która prowadzi do wyzwalańia wielkiego potencjału ducha ludzkiego, umysłu, woli i serca poprzez kształtowanie dojrzałego człowieczeństwa w wymiarze Ewangelii.

Prof. dr hab. Jacek Sobczak (Instytut Politologii UAM) w referacie pt. *Pokój w nauczaniu Jana Pawła II* zaznaczył, iż warunkiem pokoju w świetle dokonań Jana Pawła II jest ład w świecie, a przede wszystkim między ludźmi. Pokój należy budować na fundamencie indywidualnej świadomości człowieka. Ład między ludźmi musi opierać się na przestrzeganiu praw osoby ludzkiej, na prawdzie, sprawiedliwości, miłości, wolności i solidarności. Pokój jest pracą nad budowaniem integralnego humanizmu.

Prof. dr hab. Sławomir Partycki (KUL) w wystąpieniu nt. *Nauczanie Jana Pawła II a nowa ekonomia* stwierdził, iż nowa ekonomia otwiera życie gospodarcze na świat wartości w skali niespotykanej w nowoczesnej gospodarce rynkowej. Otwartość na świat wartości jest szansą na zastosowanie norm, zasad i uniwersalnych wartości wypracowanych i rozwijanych w nauczaniu Jana Pawła II. Według autora technika i jej oddziaływanie na człowieka musi stać się przedmiotem kontemplacji teologicznej, filozoficznej i socjologicznej, odwołujących się do pierwszeństwa etyki przed techniką, prymatu osoby w stosunku do rzeczy.

W kolejnym wystąpieniu pt. *Jan Paweł II a media* dr hab. Stanisław Jędrzejewski, prof. KUL wskazał, iż Jan Paweł II domagał się odpowiedzialności moralnej dziennikarzy za rozpowszechniane przekazy. Zawód dziennikarza uznał za rodzaj służby, powołania, które polega na dostarczaniu ludziom prawdziwej, pełnej i obiektywnej informacji, ponieważ tylko taka ludzi rozwija i „buduje”. Wobec naturalnej skłonności mediów do poszukiwania sensacji Papież wskazywał na konieczność ewangelizacji mediów. Brak wolności i brak możliwości głoszenia prawdy (zależność mediów) prowadzą do dezorganizacji życia społecznego i dezintegracji osoby ludzkiej.

Dr hab. Krzysztof Motyka, prof. KUL, w kończącym drugą sesję panelową referacie pt. *Amerykańskie debaty wokół Ex Corde Ecclesiae* podkreślił, iż Papież ujmował uniwersytet jako jedyny w swoim rodzaju ośrodek twórczej pracy i promieniowania wiedzy. Praca wykładowców, wykonywana w świetle wiary chrześcijańskiej, powinna być cenną służbą, która pogłębia prawa człowieka, pobudza do bezinteresownego i wolnego od partykularnych interesów poszukiwania prawdy i mądrości. Badania naukowe na uniwersytecie katolickim muszą więc obejmować: dialog między wiarą a rozumem, dążenie do integracji wiedzy, troskę o etyczny wymiar nauki, perspektywę teologiczną.

Trzecia część obrad objęła wystąpienia młodych pracowników Instytutu Socjologii KUL. Miały one na celu zapoznanie słuchaczy z wynikami współczesnych badań socjologicznych (m.in. z zakresu katolickiej nauki społecznej, socjologii kultury, socjologii moralności, socjologii gospodarczej, socjologii prawa, socjologii religii, socjologii samorządowej, ekologii społecznej i in.) i politologicznych w perspektywie nauki papieskiej. Wystąpienia te miały wskazać, jak praktycznie służyć człowiekowi, realizując wytyczne Jana Pawła II w życiu codziennym.

Rozpoczynając sesję panelową, dr Edward Baławejder w referacie pt. *Nie należy przeceniać demokracji. Spojrzenie Jana Pawła II* podkreślił, iż demokracja aktywizuje rozmaite formy solidarności, wzajemnej troski, przygotowując dla wszystkich najkorzystniejsze warunki rozwoju. Nie może być ona utożsamiana z przyswajaniem i utrwalaniem przekonań większości, bez jakiegokolwiek odniesienia do prawdy absolutnej. Demokracja potrzebuje zasad etycznych, które nie mogą być przedmiotem negocjacji.

Dr Wojciech Muszyński w wystąpieniu pt. *Solidarność w nauczaniu społecznym Jana Pawła II* za Janem Pawłem II – ujmuje solidarność w trzech wymiarach: jako fakt społeczny, jako podstawową zasadę społeczną i jako sprawność (cnotę) moralną. Według Papieża pełny rozwój osoby, społeczeństwa i ład społeczny są możliwe tylko przy współistnieniu wolności i solidarności. Autor zaznaczył, iż realizacja cnoty solidarności jest możliwa dzięki indywidualnemu wysiłkowi każdego człowieka.

Ks. dr hab. Stanisław Fel w referacie pt. *Wartość pracy według nauczania Jana Pawła II* dowiódł, że Jan Paweł II pracę postrzegał jako wartość mającą wymiar osobowy, społeczny, moralny, kulturowy, religijny i gospodarczy. Podejście to koresponduje ze sformułowaną na gruncie ekonomii teorią kapitału ludzkiego, postrzeganą jako najbardziej wartościowy element procesu gospodarczego.

Ks. dr Marek Jeżowski w swoim wystąpieniu nt. *Prawda i wolność w słowniku Jana Pawła II* zaprezentował wyniki badań na temat słów użytych przez Papieża w dwóch orędziach wygłoszonych 9 czerwca 1987 r. na KUL. Pojawienie się w nich

53 razy rzeczownika *prawda* aż sześciokrotnie przekracza wartość oczekiwaną, a odwołanie się do pojęcia *wolność* nie jest szczególnie znaczące w porównaniu z treścią innych dokumentów (częściej od wartości oczekiwanej pojawiają się m.in. słowa *służyć, umiłować, naukowy, twórczy*).

Dr Ewa Albińska w referacie pt. *Jan Paweł II o odpowiedzialności człowieka za środowisko przyrodnicze*” podkreśliła, iż solidarny rozwój stanowi oparcie dla programów i strategii zrównoważonego rozwoju. Konsumpcjonizm i związany z nim proces bezmyślnego niszczenia środowiska stanowi nadużycie wolności. Aktualny kryzys ekologiczny jest efektem kryzysu moralnego, odrzucenia lub marginalizacji podstawowych norm etycznych.

W ostatnim wystąpieniu dr Magdalena Waniewska-Bobin poruszyła problem jedności europejskiej w kontekście pasywnych wspólnot lokalnych. W referacie pt. *Prawdziwa jedność europejska w przemówieniach Jana Pawła II – wytyczne dla samorządów* wskazała, iż prawdziwa jedność europejska, opiera się na wspólnocie podzielanych wartości (dobra wspólnego, solidarności, wolności) oraz wymianie, w której biorą udział wszystkie grupy i środowiska. Budowanie jedności jest prawem i obowiązkiem wszystkich wspólnot, od szczebla lokalnego po szczebel ponadnarodowy.

Ze względu na nieobecność prelegentów na ostatniej sesji panelowej referaty dr Marii Micyżńskiej-Kowalskiej (KUL) pt. *Zagadnienie pracy ludzkiej. Aktualność przesłania Jana Pawła II w dwadzieścia lat po wizycie papieża na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim* i dr. Witolda Sobczaka (UAM, Poznań) pt. *Kościół Rzymskokatolicki wobec procesu jednoczenia się Europy* nie zostały wygłoszone. Ich teksty dołączono do publikacji pokonferencyjnej.

Poza prelegentami w dyskusji udział wzięli: dr hab. Piotr Gach, prof. KUL (Instytut Pedagogiki), który wskazał, iż po śmierci Ojca Świętego doświadczamy bardzo wielu różnych przejawów społecznej akceptacji osoby i nauki Jana Pawła II, m.in. wyrażających się w nadawaniu Jego imienia różnego rodzaju instytucjom i inicjatywom. Obszar ten jako rozległe i stale powiększające się pole badawcze stanowi nowe wyzwanie dla ludzi nauki.

Na zakończenie prof. dr hab. S. Wójcik podziękował wszystkim prelegentom i gościom za konstruktywny udział w panelach dyskusyjnych. Podsumowując dwudniowe obrady, Jana Pawła II określił mianem wielkiego proroka, który własnym życiem ciągle daje nam przykład, jak być człowiekiem nauki, nauczycielem i wychowawcą. Z dwudniowych obrad wynika konieczność ciągłego pogłębiania nauki papieskiej (ze względu na jej szeroki zakres, aktualność, twórczy i inspirujący charakter) oraz potrzebę przekładania nauki Jana Pawła II na konkretne działania na rzecz innych ludzi (np. wspólnoty akademickiej, środowiska lokalnego, środowisk naukowych).

Efektem materialnym obrad Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Służba prawdzie, wolności i życiu” jest tzw. Księga Papieska (*Służba prawdzie, wolności i życiu. Refleksje nad myślą społeczną Jana Pawła II*, red. E. Albińska, S. Fel, Lublin 2008, ss. 341), w której znalazły się teksty wszystkich wystąpień konferencyjnych, poprzedzone wprowadzeniem, oraz dwa teksty dodane: dr Justyny Szulich-Kałuży (KUL) pt. *Rodzina słowami Jana Pawła II – na podstawie analizy wypowiedzi*

papieskich zamieszczonych w „L'Osservatore Romano” i dr. hab. Piotra Gacha, prof. KUL, pt. Przejawy społecznej akceptacji nauczania Jana Pawła II.

*Magdalena Waniewska-Bobin
Instytut Politologii KUL*

SOCJOLOGIA I ANTROPOLOGIA MEDYCYNY W MODELU BADAŃ MULTIDYSCYPLINARNYCH NAD ZDROWIEM I CHOROBA*

Warunkiem przetrwania i rozwoju socjologii medycyny w nowym millenium – w opinii amerykańskich socjologów Ch. Bird, P. Conrada oraz A. M. Fremonta – jest aktywny udział przedstawicieli subdyscypliny w wielodyscyplinarnych inicjatywach badawczych dotyczących problematyki zdrowia i choroby, integrujących przedstawicieli nauk społecznych i medycyny, przy jednoczesnym stabilnym osadzeniu w macierzystej dyscyplinie – socjologii¹.

Odnotujmy, że model badań interdyscyplinarnych w obszarze problemowym zdrowia i choroby uznawany jest przez B. Turnera za konieczność wynikającą ze specyfiki współczesnych problemów zdrowotnych, które z racji swej złożoności nie dają się skutecznie rozwiązywać w oparciu o wąskie, wysoko wyspecjalizowane podejścia monodyscyplinarne. Interdyscyplinarny charakter debaty nad tymi zagadnieniami jest w opinii tego badacza wyrazem dążenia do bardziej efektywnego ich rozwiązywania, ma więc umocowanie motywowane praktycznie². Również klasyk socjologii medycyny D. Mechanic prezentuje stanowisko, że budowanie modelu interdyscyplinarnej współpracy na polu badań nad zdrowiem i chorobą jest wymogiem wynikającym z faktu, że współczesne problemy zdrowotne mają charakter złożony i wielowymiarowy, wskutek czego wymagają analiz realizowanych z perspektywy wielu dyscyplin wiedzy³.

---

* Artykuł recenzyjny monografii naukowej *Socjologia i antropologia medycyny w działaniu*. Red. W. Piątkowski, B. Płonka-Syroka. Wydawnictwo Arboretum. Wrocław 2008 ss. 369.

¹ C. E. B i r d, P. C o n r a d, A. M. F r e m o n t, *Medical sociology at the millenium*, w: c i ż (red.), *Handbook of medical sociology*, Upper Saddle River: Prentice Hall 2000 s. 1-10.

² B. S. T u r n e r, *The interdisciplinary curriculum: from social medicine to post-modernism*, „Sociology of Health and Illness” 12(1990), nr 1, s. 2-23.

³ D. M e c h a n i c, *Emerging trends in the application of the social sciences to health and medicine*, „Social Science and Medicine” 40(1995), nr 11, s. 1491-1496. Przywołane tezy